

## A STUDY OF ENGLISH LANGUAGE ANXIETY AMONG SECONDARY VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS

Tomislava Bjelopera

Vocational School Dubrovnik, Republic of Croatia, [tomis.krsticevic@gmail.com](mailto:tomis.krsticevic@gmail.com)

**Abstract:** Foreign language anxiety represents a significant affective factor in both language acquisition and the teaching of General English and English for Specific Purposes. It has attracted considerable attention among foreign language teachers, who, through everyday interactions with students, frequently observe the relationship between anxiety and success in language learning, particularly in the quality and effectiveness of written and oral production. Although language anxiety may also occur in the use of one's mother tongue, it is more commonly examined as one of the most important affective learner characteristics in second language learning and acquisition (Mihaljević Djigunović, 2002). This form of anxiety is defined as a situation-specific construct closely associated with foreign language use, that is, anxiety arising in communicative situations in which individuals are required to use a foreign language despite not having fully acquired its linguistic structures or achieved the expected level of proficiency (Horwitz, Horwitz, & Cope, 1986). The main objective of the study was to investigate the level of English language anxiety among students in a secondary vocational school in Dubrovnik under formal educational conditions ( $N = 80$ ). The study employs the Croatian translation of the Input, Processing, and Output Anxiety (IPOA) scales (Mihaljević Djigunović, 2002), originally developed by MacIntyre and Gardner (1994). Drawing on Tobias's model of the effects of anxiety on learning, MacIntyre and Gardner (1994) developed the IPOA scales, which consist of 18 items designed to assess anxiety across three stages of language learning and use: input, processing, and output. The input stage refers to students' exposure to English and instructional materials; the processing stage involves the comprehension and internalization of linguistic content; and the output stage pertains to the production of language through the use of previously acquired knowledge. The study identifies overall anxiety level and examines the highest and lowest response scores across these three stages. The findings are interpreted within the context of language instruction in secondary vocational education, taking into account its specific characteristics, including the fact that English is not the central focus of vocational training. Moreover, it is important to consider that the participants are adolescents primarily oriented toward practical training and the acquisition of vocational skills. Their exposure to English outside formal educational settings may also influence their perceptions of language anxiety. The results of this study may contribute to the improvement of English language teaching practices in similar vocational contexts, enabling educators to better recognize and address language anxiety and thereby support students in achieving greater success in learning English.

**Keywords:** second language learning, English language anxiety, input anxiety, processing anxiety, output anxiety

## ISPITIVANJE STRAHA OD ENGLESKOGA JEZIKA MEĐU UČENICIMA SREDNJE STRUKOVNE ŠKOLE

Tomislava Bjelopera

Obrtnička i tehnička škola Dubrovnik, Republika Hrvatska, [tomis.krsticevic@gmail.com](mailto:tomis.krsticevic@gmail.com)

**Sažetak:** Strah od stranog jezika jedan je od afektivnih faktora koji je bitan u procesu učenja i poučavanja stranoga jezika kao općeg jezika ili jezika struke. Područje je interesa mnogih nastavnika stranih jezika, koji u svakodnevnim interakcijama sa svojim učenicima primjećuju kako strah može biti povezan s uspjehom u procesu učenja jezika, a posebice s kvalitetom i uspjehom jezične produkcije, bilo da je riječ o govornoj ili pisanoj. Strah od jezika može se pojaviti i prilikom upotrebe materinskoga jezika, ali se češće proučava kao jedan od najvažnijih individualnih faktora u učenju i usvajanju stranoga jezika (Mihaljević Djigunović, 2002). Ovakva vrsta straha definira se kao posebna vrsta straha najuže povezana s upotrebom stranoga jezika, odnosno onom vrstom straha koji se pojavljuje u komunikacijskim situacijama u kojima pojedinac koristi strani jezik, a nije u potpunosti usvojio jezične strukture toga jezika ili se na nalazi na onoj jezičnoj razini koja se od njega očekuje (Horwitz, Horwitz i Cope, 1986). Glavni je cilj ovoga istraživanja bio ispitati razinu straha od engleskoga jezika među učenicima jedne dubrovačke strukovne škole u formalnim uvjetima učenja ( $N=80$ ), pri čemu je korišten *Upitnik za mjerenje straha od jezika* (MacIntyre i Gardner, 1994), točnije hrvatski prijevod upitnika (Mihaljević Djigunović, 2002). MacIntyre i Gardner (1994) su na temelju Tobiasovog modela utjecaja straha na učenje (Tobias, 1979) konstruirali *Upitnik za mjerenja straha od jezika* s 18 tvrdnji koje se odnose na ispitivanje straha u tri faze učenja i upotrebe jezika – ulaz, obrada informacija i izlaz. Pritom ulaz predstavlja učenikovu izloženost engleskom jeziku i nastavnim materijalima, obrada informacija

odnosi se na razumijevanje i usvajanje nastavnih sadržaja, a izlaz na konkretizaciju usvojenih nastavnih sadržaja u jezične izričaje. U istraživanju je utvrđena ukupna razina straha, te najviši i najniži rezultati u odgovorima s obzirom na tri faze učenja i uporabe jezika. Dobiveni rezultati tumačeni su u kontekstu poučavanja engleskog jezika u srednjoškolskim strukovnim zanimanjima uzevši u obzir specifičnosti strukovne škole u kojoj engleski jezik kao nastavni predmet ne zauzima centralno mjesto u nastavnim kurikulumima. Nadalje, pri tumačenju rezultata uzelo se u obzir i da su sudionici ovoga istraživanja mladi ljudi koji su tijekom svojega srednjoškolskog obrazovanja primarno fokusirani na praktični rad i usvajanje praktičnih vještina, no moguće je da njihova izloženost engleskom jeziku i izvan nastave može biti povezana s njihovim doživljajem straha od engleskog jezika. Rezultati istraživanja mogu se primijeniti u cilju unapređenja nastavnih metoda poučavanja engleskog u sličnim strukovnim školama i omogućiti nastavnicima da više obrate pažnju na ovu pojavu i njezine manifestacije kako bi svojim učenicima mogli pomoći u ovladavanju straha i postizanju boljeg uspjeha u učenju engleskog jezika.

**Ključne riječi:** učenje stranoga jezika, strah od engleskog jezika, strah u fazi ulaza, strah u fazi obrade, strah u fazi izlaza

## 1. UVOD

Učenje i poučavanje engleskoga jezika složeni su i međusobno isprepleteni procesi na koje u formalnim uvjetima i u okvirima obrazovnog sustava djeluju različiti faktori i individualne razlike među učenicima i studentima, koji su glavni sudionici nastavnih procesa. Jedan od bitnih individualnih faktora je i strah od jezika, posebice prisutan kad je u pitanju strah od stranoga jezika, odnosno engleskoga jezika koji je uvelike zastupljen kao prvi strani jezik u nastavnim kurikulumima na nacionalnoj razini u Republici Hrvatskoj. Strah od jezika, uz motivaciju i samopouzdanje, pokazao se kao jedan od pokazatelja uspješnosti u ovladavanju jezika i jezičnoj upotrebi (Gardner i sur., 1997). Pritom je u većini istraživanja utvrđena negativna korelacija straha od jezika i uspjeha u učenju jezika, a među važnijima je bilo istraživanje provedeno u jednoj općoj gimnaziji u Zagrebu kojim je utvrđeno kako su učenici koji su osjećali veći strah od jezika imali slabiji uspjeh u učenju, za razliku od učenika kod kojih je subjektivni osjećaj straha bio smanjen ili je u potpunosti izostao (Mihaljević Djigunović, 2002). Proučavanje straha od jezika od osobite je važnosti za nastavnike stranih jezika koji koristeći spoznaje iz istraživanja straha od jezika mogu unaprijediti nastavne metode i pomoći učenicima postići veći uspjeh u pisanoj i govornoj jezičnoj produkciji. Strah od jezika prvenstveno se definira kao posebna vrsta straha koji se pojavljuje u komunikacijskim situacijama u kojima pojedinac koristi strani jezik, a nije u potpunosti usvojio jezične strukture toga jezika ili se ne nalazi na onoj jezičnoj razini koja se od njega očekuje (Horwitz i sur., 1986). Drugim riječima, ne može se nužno u potpunosti izjednačiti sa strahom kao osobinom ličnosti i povezati s karakterom pojedinca, ili pak strahom od javnoga nastupa i ispitnom anksioznošću, mada nerijetko i navedene vrste strahova, prema određenim istraživanjima, na svojevrstan način doprinose i pojačanom strahu od stranoga jezika (Mihaljević Djigunović, 2002). Vrsta je to straha koja se vezuje uz kontekst upotrebe stranoga jezika. Strah od jezika najčešće se manifestira kroz jezične stanke, prekide i oklijevanja koji se javljaju tijekom oblikovanja jezičnoga izričaja, odnosno u trenucima jezične produkcije kada govornik ima poteškoća s oblikovanjem svojega govora (De Jong i sur., 2021). Navedeni se problem može objasniti i djelovanjem afektivnih faktora prilikom oblikovanja jezičnoga izričaja, točnije strahom od jezika (Szyzka i sur., 2024). Strah od jezika zastupljen je u svim fazama učenja i jezične upotrebe: fazi ulaza, fazi obrade informacija, kao i fazi izlaza (Tobias 1979). Pritom ulaz predstavlja učenikovu izloženost engleskom jeziku i nastavnim materijalima, obrada informacija odnosi se na razumijevanje i usvajanje nastavnih sadržaja, a izlaz na konkretizaciju usvojenih nastavnih sadržaja u jezične izričaje. U pojedinim je istraživanjima primijećeno kako anksiozni učenici tijekom ulazne faze u učenju jezika, primjerice za vrijeme slušanja i izloženosti jezičnim materijalima na nematerinskom jeziku, imaju poteškoća s usmjerenjem pažnje na informacije koje su relevantne za zadatak koji se pred njih postavlja. Također, poteškoće koje se javljaju u izlaznoj fazi izvršenja zadataka, očituju se u nemogućnosti govornikove verbalizacije, odnosno učenikova oblikovanja jezičnoga izričaja na koju utječe ili nedostatno poznavanje jezika i ograničenost mogućnosti njegove uporabe, ili se pak može pretpostaviti da je u takvoj situaciji u određenom stupnju prisutan strah od jezika (Wang i sur., 2024). Utvrđeno je kako je strah od jezika jedan od faktora koji ima ometajuću ulogu i u fazi obrade informacija, u kognitivnim procesima pojedinca, dosjećanju podataka koji su ranije pohranjeni u radnoj memoriji, a koji u konačnici mogu poslužiti za izvođenje zadatka. Učenici koji osjećaju strah pritom moraju uložiti veći napor u izvođenje zadatka, za razliku od onih učenika kod kojih osjećaj straha nije prisutan, što utječe i na kvalitetu izvedbe (Eysenck et al., 2007). Prisutnost straha od jezika stoga se ne može promatrati izolirano, premda se učenici razlikuju prema utjecaju straha koji osjećaju tijekom pojedine faze učenja. Naime, prema Tobiasu (1979), strah koji učenici osjete u određenoj fazi učenja može imati posljedice za čitav proces učenja jezika. Ako je pažnja učenika smanjena radi osjećaja straha tijekom faze ulaza, proces usvajanja, točnije obrada informacija kojima je učenik bio izložen tijekom ulazne faze također će biti negativno pogođeni djelovanjem straha koji je osjećao u ranijoj fazi učenja, što može, naposljetku, imati utjecaj i na fazu izlaza (Trebits i sur., 2025).

Ovim su se pitanjima bavila brojna istraživanja, a posebno se ističe doprinos MacIntyre i Gardnera (1994), koji su, oslanjajući se na Tobiasova teorijska polazišta, konstruirali upitnik za mjerenje straha u različitim fazama učenja jezika. U hrvatskom kontekstu među recentnijim istraživanjima ističu se radovi autorica Didović Baranac, Falkoni-Mjehović i Režić Tolj (2021) i Falkoni-Mjehović, Režić Tolj i Didović Baranac (2022) koji su bili provedeni u kontekstu poučavanja četiriju stranih jezika (engleski, njemački, španjolski i talijanski) na trima hrvatskim visokoškolskim ustanovama u kojima je utvrđena niska do umjerena razina straha od engleskoga jezika.

## 2. METODOLOGIJA

Cilj istraživanja bio je ispitati strah od engleskoga jezika među učenicima dubrovačke strukovne škole u formalnim uvjetima učenja ( $N=88$ ), pri čemu je korišten *Upitnik za mjerenje straha od jezika* (MacIntyre i Gardner, 1994), točnije hrvatski prijevod upitnika (Mihaljević Djigunović, 2002). Definirana je sljedeća hipoteza:

H: Razina straha od engleskoga jezika kod sudionika istraživanja je niska.

U ispitivanju je sudjelovalo 88 učenika Obrtničke i tehničke škole Dubrovnik koji su polaznici trogodišnjega programa za strukovno obrazovanje. Od ukupno 88 sudionika 43 bili su učenici prvoga razreda, 22 drugoga razreda, dok su 23 ispitanika bili učenici trećega razreda. Udio sudionika ženskoga spola iznosio je 22,7 %, dok je udio sudionika muškoga spola bio 77,3 %. Prosječna dob sudionika ispitivanja iznosila je 16 godina.

Ispitivanje je provedeno u Obrtničkoj i tehničkoj školi Dubrovnik tijekom travnja 2026. godine. Učenici koji su sudjelovali u istraživanju bili su upoznati sa svrhom istraživanja, kojem su pristupili dobrovoljno i anonimno. Podatci su prikupljeni za vrijeme redovne nastave engleskoga jezika.

U istraživanju je korišten hrvatski prijevod *Upitnika za mjerenje straha od jezika* autora MacIntyre i Gardnera (1994). Upitnik se sastojao od dvaju dijelova, pri čemu se prvi dio odnosio na opće podatke – dob, spol i razred, dok se drugi dio sastojao od MacIntyreova i Gardnerova upitnika. *Upitnik za mjerenje straha od stranoga jezika* je izmijenjen tako da se unutar svake tvrdnje izraz „strani jezik“ zamijenio izrazom „engleski jezik“. *Upitnik za mjerenje straha od stranoga jezika* (MacIntyre i Gardner, 1994) sadržavao je 18 tvrdnji kojima se ispituje prisutnost straha u različitim fazama učenja engleskoga jezika. Pritom se šest tvrdnji odnosilo na strah u fazi ulaza, odnosno primanja informacija i izloženosti nastavnim materijalima na engleskome jeziku, šest na strah tijekom obrade informacija, dok se preostalih šest odnosilo na strah u fazi izlaza, tj. jezične produkcije i izražavanja na engleskome jeziku. Sudionici istraživanja iskazali su stupanj svojega slaganja s pojedinom tvrdnjom tako da su zaokružili broj od jedan do pet na Likertovoj ljestvici, prema kojoj broj jedan označuje najniži stupanj slaganja s određenom tvrdnjom, dok broj pet predstavlja najviši stupanj slaganja. Dobiveni podatci obrađeni su metodama deskriptivne statistike.

## 3. REZULTATI

Deskriptivnom analizom za ukupni je uzorak utvrđena niska do umjerena razina straha od engleskog jezika ( $AS = 2,72$ ), što potvrđuje početnu hipotezu. Analizirajući rezultate za pojedine faze, najniža razina straha utvrđena je u fazi obrade informacija ( $AS = 2,33$ ). Slijedi faza ulaza s razinom straha s nešto višom vrijednošću ( $AS = 2,89$ ), dok je najveća vrijednost utvrđena u fazi izlaza ( $AS = 2,94$ ).

Prije same deskriptivne obrade sukladno uputama (Mihaljević Djigunović, 2002), pri obradi su preokrenuti bodovi za tvrdnje 1, 4, 6, 8, 10, 15, 16, 17, 18. Promatrajući rezultate deskriptivne analize za dvije je tvrdnje u fazi ulaza utvrđen visok stupanj slaganja za velik broj ispitanika. Od ukupnog uzorka najveći se broj ispitanika složilo s tvrdnjom 2., koja se odnosila na strah u fazi ulaza. Rezultati ukazuju na to da su se 32 sudionika (36,36 %) u potpunosti i njih devet (10 %) uglavnom složilo s tvrdnjom 2. : „Nervira me kad netko prebrzo govori engleski jezik“. Nadalje, s tvrdnjom 7. – „Nervira me kad moram nekoliko puta nešto pročitati da razumijem“ – u potpunosti su se složila 22 sudionika (25 %) i njih 14 (15,91 %) uglavnom se složilo.

Prema rezultatima deskriptivne statistike za fazu obrade postoje dvije tvrdnje za koje postoji visok stupanj slaganja za veći broj ispitanika, a to su tvrdnje 9. i 15. S tvrdnjom 15. „Siguran sam u svoju sposobnost razumijevanja razgovora na engleskom jeziku“ 13 sudionika (14,77 %) složilo se u potpunosti i njih 15 uglavnom (17,04%). Za tvrdnju 9. „Prilikom pisanja testa nisam nervozan jedino onda kada sam imao dovoljno vremena za učenje“, 11 sudionika (12,5 %) izrazilo je potpuno slaganje i njih 17 (19,32 %) uglavnom se složilo s tvrdnjom.

Deskriptivnom analizom tvrdnji koje su se odnosile na fazu izlaza utvrđeno je da je najveći broj sudionika, njih 26 (29,54 %), izrazio potpuno slaganje s tvrdnjom 13. „Uzrujam se kad znam kako se nešto kaže, ali to ne mogu izreći“. Uz to, 22 sudionika (25 %) uglavnom su se složila s navedenim, što ukazuje na to da se 48 sudionika (54,54 %) slaže s tvrdnjom broj 13. Visok stupanj slaganja zabilježen je i kod tvrdnje 11. „Kad sam nervozan, ne mogu se sjetiti izraza koje inače znam“, s kojom se 25 sudionika (28,41 %) u potpunosti složilo i njih 18 (20,45 %) uglavnom složilo. Također, 19 sudionika (21,59 %) u potpunosti se složilo i njih 22 (25 %) uglavnom složilo s tvrdnjom 3. „Ako me pod testom uhvati nervoza, ničega se ne mogu sjetiti“. S obzirom na to da je deskriptivnom analizom utvrđena najveća vrijednost, odnosno najviša razina straha za fazu izlaza ( $AS = 2,94$ ) u odnosu na tri faze učenja,

valja istaknuti i tvrdnju 17. „U razgovoru na engleskom jeziku osjećam se sigurnim u sebe jer znam da ću lako upotrijebiti riječi koje znam“, koja bilježi najmanji stupanj slaganja u fazi izlaza. Naime, s navedenom tvrdnjom 49 sudionika u istraživanju (55,68 %) uopće se nije složilo. Više od polovice sudionika u istraživanju osjeća nesigurnost pri samostalnoj upotrebi engleskoga jezika u korištenju poznatoga vokabulara tijekom izlazne faze, odnosno jezične produkcije.

#### 4. RASPRAVA

Prema rezultatima provedenoga istraživanja učenici srednje strukovne škole koji su sudjelovali u istraživanju ne osjećaju visoku razinu straha od engleskoga jezika, čime je potvrđena početna hipoteza. Dobivene vrijednosti upućuju na to da učenici najveću razinu straha osjećaju u fazi izlaza, odnosno tijekom jezične produkcije, na što upućuje i visok stupanj slaganja s tvrdnjom 13. „Uzrujam se kad znam kako se nešto kaže ali ne mogu izreći“, s kojom se složilo više od 50 % sudionika u istraživanju.

Srednja vrijednost za fazu obrade niža je nego za fazu izlaza, što pokazuje da učenici uglavnom razumiju jezične sadržaje na engleskom jeziku i ne osjećaju visoku razinu nesigurnosti tijekom obrade jezičnih informacija kada imaju dovoljno vremena za učenje i pripremu.

U fazi ulaza uznemirujućima su se pokazale situacije koje zahtijevaju višestruko čitanje teksta radi potpunijega razumijevanja te razumijevanje brzoga slušnog teksta i razgovora. Iz navedenoga se može zaključiti da učenici uglavnom nemaju poteškoća s razumijevanjem jezičnih sadržaja na engleskom jeziku, ali postoji određena razina nesigurnosti kada je riječ o brzini obrade jezičnih sadržaja kojima su izloženi.

Na temelju nastavne prakse može se pretpostaviti da se izlazna faza pokazala fazom s najvišom razinom straha među trima promatranim fazama, što je potvrđeno i u provedenom istraživanju, u kojemu se posebno istaknula tvrdnja koja upućuje na poteškoće u verbalizaciji pohranjenoga jezičnog znanja i aktivnoj primjeni jezičnih kompetencija, kao i tvrdnja koja izražava osjećaj nesigurnosti u situacijama uporabe engleskoga jezika.

Iskustvo rada s učenicima strukovnih zanimanja i različite razredne situacije upućuju na to da ti učenici uglavnom ne osjećaju izražen strah tijekom nastave engleskoga jezika. Razlozi za to mogu se pronaći u činjenici da su učenici strukovnih programa primarno usmjereni na praktični rad, te razvoj i usvajanje praktičnih vještina, odnosno u pretpostavci da učenje stranih jezika, posebice engleskoga jezika kao jednog od općeobrazovnih predmeta u strukovnoj školi u kojoj je provedeno istraživanje, nema središnje mjesto u nastavnom programu. Također, engleski jezik njihov je prvi strani jezik kojemu su bili izloženi najmanje osam godina tijekom osnovnoškolskoga obrazovanja. Osim toga, učenici dubrovačke strukovne škole u kojoj je provedeno istraživanje dodatno su izloženi engleskom jeziku i izvan školskoga okruženja, u neformalnim situacijama, zbog specifičnosti sredine u kojoj žive. Dubrovnik je izrazito usmjeren na turizam, a poznavanje stranih jezika, posebice engleskoga jezika, često predstavlja dio svakodnevice i važan je preduvjet za zapošljavanje. Jedan od mogućih razloga niske razine straha od engleskoga jezika može se stoga povezati s činjenicom da se učenici svakodnevno susreću s engleskim jezikom u komunikaciji s turistima i drugim govornicima engleskoga jezika. U takvim situacijama do izražaja dolazi pragmatična funkcija jezika jer je naglasak prvenstveno na uspješnome sporazumijevanju. Ipak, često se događa da upravo zbog nedovoljnoga poznavanja jezika, osobito ograničenoga vokabulara, osjećaju nesigurnost pri uporabi engleskoga jezika.

#### 5. ZAKLJUČAK

Rezultati istraživanja potvrdili su početnu hipotezu prema kojoj učenici uključeni u istraživanje pokazuju nisku razinu straha od engleskoga jezika. Međutim, analiza rezultata pokazala je da se kao ključni problemi u učenju engleskoga jezika ističu nedostatan poznavanje i otežano prizivanje prethodno usvojenoga vokabulara. Jedan od mogućih načina ublažavanja navedenih problema jest, osim poticajnog nastavnog okruženja, uključivanje simulacija stvarnih komunikacijskih situacija u nastavu engleskoga jezika i provedba projektnih zadataka koji zahtijevaju aktivno sudjelovanje svih učenika te njihov doprinos ostvarivanju zajedničkih ishoda učenja, umjesto zadržavanja u ulozi pasivnih promatrača jezične komunikacije.

#### LITERATURA

Bisson, M. J. et al. (2021). An ear and eye for language: Mechanisms underlying second language word learning. *Bilingualism: Language and Cognition*, 24(3), 549–568.  
<https://www.cambridge.org/core/journals/bilingualism-language-and-cognition/article/an-ear-and-eye-for-language-mechanisms-underlying-second-language-word-learning/DC26D44C35DBD433C01A2B2DB8E31E6C>

- De Jong, N. H., Pacilly, J. J. A., & Heeren, W. F. L. (2021). PRAAT scripts to measure speed fluency and breakdown fluency in speech automatically. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 28(4), 456–476. <https://doi.org/10.1080/0969594X.2021.1951162>
- Didović Baranac, S., Falkoni-Mjehović, D. i Režić Tolj, Z. (2021). Strah od stranoga jezika kao afektivni čimbenik učenja stranoga jezika u visokoškolskom obrazovnom kontekstu. *Zbornik radova 5. međunarodne konferencije Suvremeni izazovi u poučavanju jezika struke*, 52–65. <https://unjsvu.hr/hr/zbornik/arhiva/radovi/>
- Falkoni-Mjehović, D., Režić Tolj, Z., i Didović Baranac, S. (2022). Research on risk-taking, anxiety and shyness in foreign language learning. *Knowledge – International Journal*. <https://ojs.ikm.mk/index.php/kij/article/view/5186>
- Gardner, R. C., Tremblay, P. F., i Masgoret, A.-M. (1997). Towards a full model of second language learning: An empirical investigation. *The Modern Language Journal*, 81(3), 344–362. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4781.1997.tb05495.x>.
- Horwitz, E. Horwitz, M. B., i Cope, J. (1986). Foreign language classroom anxiety. *The Modern Language Journal*, 70(2), 125–132. <https://www.ling.ohio-state.edu/research/groups/lacqueys/readings/horowitz.pdf>
- MacIntyre, P. D. i Gardner, R. C. (1994). The subtle effects of language anxiety on cognitive processing in the second language. *Language Learning*, 44(2), 283–305. <https://doi.org/10.1111/j.1467-1770.1994.tb01103.x>
- Mihaljević Djigunović, J. (2002). Strah od stranoga jezika. Kako nastaje, kako se očituje i kako ga se osloboditi. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Szyszkla, M., Peltonen, P., & Lintunen, P. (2024). Unravelling the relationship between language anxiety and foreign language speech fluency in a monologue production. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/01434632.2024.2387149?needAccess=true>
- Trebits, A. et al. (2025). Foreign language anxiety and enjoyment shape language awareness in EFL: The role of communicative context. *Language Awareness*. Preuzeto s [https://www.researchgate.net/publication/391594542\\_Foreign\\_language\\_anxiety\\_and\\_enjoyment\\_shape\\_language\\_awareness\\_in\\_EFL\\_-\\_The\\_role\\_of\\_communicative\\_context](https://www.researchgate.net/publication/391594542_Foreign_language_anxiety_and_enjoyment_shape_language_awareness_in_EFL_-_The_role_of_communicative_context).
- Wang, Q., Li, S., & East, M. (2024). Measuring L1 Chinese speakers' anxiety when completing an English as L2 video narration task: Validation of task anxiety and pedagogical implications. *Journal of Second Language Studies*. Preuzeto s [https://www.researchgate.net/publication/378151717\\_Measuring\\_L1\\_Chinese\\_speakers%27\\_anxiety\\_when\\_completing\\_an\\_English\\_as\\_L2\\_video\\_narration\\_task\\_Validation\\_of\\_task\\_anxiety\\_and\\_pedagogical\\_implications](https://www.researchgate.net/publication/378151717_Measuring_L1_Chinese_speakers%27_anxiety_when_completing_an_English_as_L2_video_narration_task_Validation_of_task_anxiety_and_pedagogical_implications).